

Nr 139.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1930 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från återbetalning av vissa för kronan tillhöriga fastigheter erlagda kommunalutskylder m. m.

(3:e avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 19 mars 1930 dagtecknad proposition, nr 259, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att på framställning av kommun efter prövning i varje särskilt fall i enlighet med de grunder, chefen för finansdepartementet angivit, medgiva befrielse från återbetalning av de för vissa försvarsverket tillhörande fastigheter erlagda utskylder för åren 1921—1928 eller, där dylika utskylder blivit till staten återbetalade, bereda kommunen ersättning för vad kommunen sålunda utgivit;

dels ock medgiva, att de utgifter, som härav kunna föranledas, må bestridas från vederbörande förslagsanslag under sjunde huvudtiteln till staten åliggande kommunala och andra utskylder.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

Enligt den ursprungliga lydelsen av 5 § i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst var staten helt frikallad från erläggande av fastighetsbevillning.

I samband med de vid 1920 års riksdag beslutade ändringarna i bevillningsförordningen, kungjorda genom förordning den 19 november 1920 (nr 759), infördes i princip bevillningsplikt för staten tillhöriga fastigheter med vissa i förordningen närmare angivna undantag. Befrielse från skatteplikt stadgades, bland annat, för staten tillhöriga, för försvarsändamål avsedda fastigheter, i den mån de för sådant ändamål nyttjades.

Dessa bestämmelser tillämpades vid 1921 och följande årens taxeringar av taxeringsnämnderna inom åtskilliga kommuner sålunda, att staten tillhöriga byggnader, i vilka för arméns och marinens befattningshavare avsedda tjänstebostäder voro inrymda, uppfördes i taxeringslängderna över fast egendom, för vilken bevillning erlättes. Vederbörande prövningsnämnder gjorde härutinnan icke någon ändring.

*Till försvars-
verket hörande
byggnaders
ställning i
beskattnings-
hänseende.*

Efter besvär från kronans sida har kammarrätten med ändring av prövningsnämndernas beslut funnit dylika byggnader böra upptagas i taxeringslängderna över sådan staten med flera tillhörig fast egendom, för vilken bevillning icke erlägges. I de fall, där kammarrättens utslag överklagats, har regeringsrätten — tidigast genom utslag meddelade i slutet av år 1927 — i nu förevarande hänseende intagit samma ståndpunkt som kammarrätten. Härigenom har för kommunerna uppkommit skyldighet att till kronan återbetala de på grund av de felaktiga taxeringarna uppburna skattebeloppen.

I det förslag till kommunalskattelag, som genom proposition nr 102 förelades 1927 års riksdag, hade någon ändring i nu ifrågavarande del icke gjorts i själva lagtexten, men i anvisningarna till 5 § kommunalskattelagen uttalades, att kasernbyggnader skulle anses vara avsedda för försvarsändamål även i den mån i dem vore inrymda bostadslägenheter för andra än manskap; däremot skulle andra byggnader, som i huvudsak nyttjades till tjänstebostäder och utyrningsbostäder, ej anses vara avsedda för försvarsändamål.

Vid framläggande av 1928 års kommunalskatteförslag — då alltså regeringsrättens första utslag i mål rörande taxering av byggnad, som nyttjades till tjänstebostäder för militära befattningshavare, förelåg — förklarade departementschefen, att han ansett sig böra till förnyad undersökning upptaga frågan, i vilken utsträckning för försvarsändamål avsedda fastigheter borde frikallas från skatteplikt. Härom anförde departementschefen bland annat följande:

»Givet är, att egentliga kasernbyggnader böra vara undantagna från skatteplikt, och synes detta böra gälla även om i kasernbyggnad skulle vara inrymda bostäder för andra än manskap. Någon uppdelning av en kasern uti en skattefri och en skattepliktig del synes nämligen icke böra komma i fråga. Detsamma synes böra gälla vaktstugor. I övrigt torde man vid uppställandet av regler om vilka arméns och marinens tjänstebostäder som böra undantagas från skatteplikt böra utgå från att i allmänhet de byggnader, där militära befattningshavare hava sina stadigvarande bostäder, böra vara skattepliktiga; de anställda kunde lika väl vara bosatta i enskilda tillhöriga bostäder, därest dylika finnes i närheten. Är det däremot fråga om bostäder åt sådana befattningshavare, som endast tillfälligtvis vistas på platsen, såsom bostäder för elever vid en militär skola, bostäder för inkvartering vid ett skjutfält eller dylikt, få bostadsbyggnaderna anses direkt tjäna ett försvarsändamål, och är då skattefrihet befogad i den mån byggnaderna användas för dylika bostäder. För bostadsbyggnader vid militära sjukhus torde för enhetlighetens skull böra gälla samma bestämmelser som i fråga om civila sjukhus, och blir på grund härav en dylik byggnad undantagen från skatteplikt, därest den kan anses såsom en oskiljaktig del av sjukhusanläggningen.»

Såväl lagtexten som anvisningarna innehöllo enligt förslaget enahanda bestämmelser som 1927 års förslag; dock hade i anvisningarna vaktstugor uttryckligen likställts med kasernbyggnader.

Förslaget blev i nu avsedda delar utan ändring av riksdagen godkänt.

Från och med ingången av år 1929 äro följaktligen andra försvarsväsendets tjänstebostäder än sådana, som äro inrymda i kasernbyggnader och vaktstugor, i allmänhet underkastade skatteplikt till kommunal fastighetsskatt.

I två vid 1928 års riksdag väckta, likalydande motioner hemställdes, att riksdagen ville för sin del medgiva, att Bodens stad befriades från återbetalning till kronan av de för statens vissa fastigheter i Boden erlagda, genom Kungl. Maj:ts utslag till återbetalning förfallna skatter för åren 1922 och 1923, utgörande tillsammans 19,147 kronor 42 öre jämte ränta. Till stöd för denna hemställan anfördes bland annat följande.

Vid 1922 års allmänna fastighetstaxering hade de statens byggnader inom garnisonen i Boden, som mot vederlag upplåtits till bostäder, uppförts såsom skattepliktiga. Efter anförda besvär hade vederbörande prövningsnämnd fastställt taxeringen men kammarrätten ogillat densamma. Sedan staden anfört besvär över kammarrättens utslag, hade regeringsrätten genom utslag den 15 november 1927 icke funnit skäl göra ändring i kammarrättens utslag i de delar, varom nu vore fråga. Detta hade för Boden medfört skyldighet att återbära för åren 1922 och 1923 uppburna skatter med 19,147 kronor 42 öre jämte ränta härå, beräknad till sammanlagt 3,756 kronor 14 öre. Dessutom kunde återbetalningsskyldighet beräknas bliva staden ålagd för skatter, uppburna för åren 1924—1927 jämte ränta med sammanlagt 50,219 kronor. Förutom det till synes rättvisa i en beskattning av ifrågavarande fastigheter, som dock nyttjades så, att de torde väl förränta sig, vore det synnerligast på grund av de ekonomiska svårigheter, varmed Boden hade att dragas, en nödvändighet, att befrielse beviljades staden från återbetalning av de kommunalskatter, staten på grund av taxeringen erlagt.

Med anledning av motionerna anförde riksdagen efter förslag av statsutskottet i skrivelse den 5 juni 1928, nr 371, följande:

»Det synes riksdagen, som om vissa billighetsskäl tala för att Bodens stad befrias från den återbetalningsskyldighet, som i motionerna avses. Då riksdagen emellertid icke kunnat överblicka de konsekvenser, som ett bifall till motionerna skulle medföra, har riksdagen ansett bemyndigande böra lämnas Eders Kungl. Maj:t att efter förutgången prövning medgiva befrielse från den i motionen avsedda återbetalningsskyldigheten, därest Eders Kungl. Maj:t så finner skäligt.»

I enlighet härmed bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att, därest Kungl. Maj:t efter förutgången prövning skulle finna skäl föreligga för befrielse för Bodens stad från återbetalning till kronan av de för statens vissa fastigheter i Boden erlagda, genom Kungl. Maj:ts utslag till återbetalning förfallna skatter för åren 1922 och 1923, utgörande tillsammans 19,147 kronor 42 öre jämte ränta, medgiva sådan befrielse.

I anledning av riksdagens skrivelse hava infortrade utlåtanden avgivits av arméförvaltningens fortifikationsdepartement den 6 februari 1929 och av marinförvaltningen den 13 februari 1930.

För utrönande av de konsekvenser, som ett bifall till den beträffande Boden gjorda framställningen kunde beräknas medföra, har fortifikationsdepartementet anmodat arméns vederbörande myndigheter, som hade fastigheter under sin omedelbara förvaltning, att till fortifikationsdepartementet inkomma med specificerade uppgifter å de skattebelopp, som vederbörande kommuner, landsting

Riksdagens skrivelse den 5 juni 1928 angående befrielse för Boden från återbetalningsskyldighet beträffande vissa av staten erlagda utskylder.

Utlåtanden av arméförvaltningens fortifikationsdepartement och marinförvaltningen.

eller vägstyrelser på grund av Kungl. Maj:ts utslag i ärenden angående överföring från den bevillningspliktiga till den bevillningsfria taxeringslängden av sådana lantförsvaret tillhöriga fastigheter, vilka jämlikt 5 § b) bevillningsförordningen ansetts vara att hänföra till fastigheter, använda för försvarsändamål, blivit eller på grund av genom sålunda vunna prejudikat väntade utslag kunde bliva skyldiga att återbetala till kronan eller ock återställt till kronan, efter av kronan anförda besvär, utan att avvakta slutligt beslut över besvären, och skulle därvid jämväl upplysas, i vad mån skyldigheten att återbetala nämnda skattebelopp fullgjorts eller ej.

Enligt de tablåer, som fortifikationsdepartementet låtit upprätta med ledning av de inkomna uppgifterna, utgör summan av de utskylder av ifrågasvarande art, som återbetalats eller kunna beräknas komma att återbetalas jämte å restituerade belopp erlagda räntor, tillhoppa 238,504 kronor med följande fördelning:

Å kronodebetsedel uppförda utskylder:

ej återbetalda	..... kronor	39,068: 67	
återbetalda	.....	» 30,214: 55	69,283: 22

Kommunalutskylder:

ej återbetalda	.....	» 140,646: 36	
återbetalda	.....	» 28,574: 42	169,220: 78

Ett av fortifikationsdepartementet upprättat sammandrag, i vad detsamma avser kommunalutskylder, har såsom bilaga fogats vid statsrådsprotokollet.

De kommuner, som enligt den av fortifikationsdepartementet verkställda utredningen haft att återbära eller kunde förväntas bliva pliktiga att återbetala de största skattebeloppen, voro Boden, Vaxholm, Karlsborg, Sollefteå stad samt Överluleå. De på envar av dessa kommuner fallande skattebeloppen framgå av följande sammanställning:

	Återbetalda		Ej återbetalda	
	kr.	ö.	kr.	ö.
Boden	—	—	70,835: 88	
Vaxholm	—	—	35,337: 38	
Karlsborg	16,791: 06		880: 35	
Sollefteå	—	—	8,820: 70	
Överluleå	—	—	7,480: 48	

Fortifikationsdepartementet har emellertid anmärkt, att samtliga belopp måste betraktas såsom approximativa; de i vederbörande myndigheters primäruppgifter upptagna beloppen syntes nämligen i särskilda fall omfatta jämväl annat än skatter för sådana bostadslägenheter, som mot ersättning upplåtits till militära befattningshavare. Någon detaljundersökning, som ej syntes kunna ske utan vidlyftig korrespondens med lokalmyndigheterna, hade departementet, då resultatet av utredningen i dess helhet på grund av förhållandenas natur i varje fall måste bliva approximativt, ansett sig ej böra igångsätta.

Marinförvaltningen har meddelat bland annat följande:

»För tjänstebostäder vid stationen i Karlskrona har marinen vidkänts kommunalskatt på grund av taxeringar åren 1923—1928 till sammanlagt belopp av 4,576 kronor 99 öre. Besvär hava anförts men äro icke slutligen avgjorda.

På grund av 1922 års taxering utdebiterades för fastigheter i Marstrand ett skattebelopp, varav, sedan taxeringen efter besvär blivit ändrad, återbetalningskyldighet för staden synes föreligga av cirka 180 kronor. Restitution har ännu ej ägt rum. Sedermera hava tjänstebostäderna i Marstrand icke åsatts bevilning.

Beträffande tjänstebostäder i Vaxholm har kommunalskatt påförts för åren 1921—1923 med tillhoppa 20,241 kronor 49 öre. Därefter har bevilning icke påförts för dessa bostäder. Restitution är sökt men ej verkställd.»

För egen del har marinförvaltningen uttalat att, om efterskänkande för kommunerna komme till stånd, ersättning borde beredas för de sjöförsvarets anslag sålunda frångångna medel.

Vissa av de kommuner, som i följd av utslag av kammarrätten eller regeringsrätten äro pliktiga att återbetala av staten för försvarsverket tillhörande tjänstebostäder erlagda utskylder, hava hos Kungl. Maj:t gjort framställning om efterskänkande av kronans rätt till restitution av utskylderna. Dylika framställningar föreligga från Vaxholm, Karlsborg, Sollefteå stad och Sollefteå socken.

Framställningar från kommuner n. fl.

Över den av arméförvaltningens fortifikationsdepartement och marinförvaltningen förebragta utredningen ävensom de i ämnet föreliggande särskilda framställningarna har statskontoret den 8 mars 1930 avgivit infordrat utlåtande. Till innehållet härav — återgivet å sid. 8 och 9 i statsrådsprotokollet — tillåter sig utskottet att hänvisa.

Erinras må slutligen, att vid 1929 års riksdag i en inom andra kammaren väckt motion förslag framställdes om befrielse för Överluleå kommun från återbetalning av de för åren 1922—1928 erlagda utskylderna för vissa försvarsväsendets fastigheter till ett sammanlagt belopp av 9,547 kronor 13 öre jämte ränta. Under hänvisning bland annat till den utredning, som, enligt vad statsutskottet inhämtat, föranstaltats med anledning av 1928 års riksdags beslut rörande Boden, avstyrktes motionen av utskottet och föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

Motion vid 1929 års riksdag.

Departementschefen har i ärendet anført följande:

Departementschefen.

»De bestämmelser angående beskattning av staten tillhöriga, för försvarsändamål avsedda fastigheter, som infördes år 1920, gåvo, såsom av den föregående redogörelsen framgår, anledning till olika tolkningar beträffande byggnader, använda såsom tjänstebostäder för militära befattningshavare. Under det att beskattningsnämnderna i åtskilliga fall upptagit dylika byggnader bland skattepliktiga fastigheter, hava kammarrätten och regeringsrätten ansett desamma vara undantagna från skatteplikt. Vederbörande kommuner hava härigenom blivit skyldiga att till staten återbära de för ifrågavarande byggnader

av staten erlagda utskylderna. För vissa kommuners del omfattar återbetalningsskyldigheten sammanlagt ganska betydande skattebelopp. Fråga har nu uppstått om befrielse för kommunerna från återbetalningsskyldigheten.

Statskontoret har ur principiella synpunkter anfört betänkligheter mot en dylik befrielse. För egen del finner jag dessa betänkligheter ingalunda sakna grund. Emellertid torde det ej kunna förnekas, att i nu förevarande fall vissa särskilda förhållanden föreligga, som tala för ett efterskänkande av kronans fordringar. De bestämmelser, som beskattningsnämnderna haft att tillämpa, kunna knappast anses hava lämnat dessa myndigheter säker ledning för avgörande av frågan om statens skattskyldighet för byggnader av det slag, som här avses. Genom ändrad lagstiftning hava Kungl. Maj:t och riksdagen sedermera funnit statens skatteplikt med avseende å dylika byggnader böra uttryckligen fastslås. För vissa kommuner skulle det otvivelaktigt — med hänsyn såväl till restitutionsbeloppens storlek som kommunernas höga utdebitering — medföra betydande olägenheter att återbetala det sammanlagda skattebelopp, staten har att fordra. Under beaktande av dessa omständigheter har riksdagen också i ett särskilt fall ansett sig böra bemyndiga Kungl. Maj:t att efter prövning av de föreliggande omständigheterna medgiva befrielse från återbetalning av de för vissa år erlagda utskylderna.

Under sådana förhållanden och sedan den av arméförvaltningens fortifikationsdepartement och marinförvaltningen förebragta utredningen nu gjort det möjligt att överblicka de ekonomiska konsekvenserna av ett efterskänkande av kronans ifrågavarande fordringar, finner jag mig, om ock med en viss tvekan, böra giva min anslutning till tanken att i föreliggande fall befria kommunerna från dem åvilande återbetalningsskyldighet. Jag anser emellertid, att härvidlag vissa begränsningar böra iakttagas.

Återbetalningsskyldighet torde sålunda böra eftergivas allenast beträffande utskylder, som belöpa på sådana försvarsväsendets tjänstebostäder, vilka enligt numera gällande bestämmelser äro underkastade skatteplikt. Befrielse torde icke böra medgivas i fråga om andra utskylder än sådana, som erlagts till primärkommuner. Slutligen torde endast de kommuner, för vilka med hänsyn till storleken av utskyldsbeloppen eller till skattetryckets höjd en återbetalning skulle medföra verkliga olägenheter, böra komma i åtnjutande av befrielsen.

Tvekan kan råda, huruvida någon skillnad bör göras med avseende å skattebelopp, som redan blivit av kommun återbetalade, och övriga belopp. I överensstämmelse med den ståndpunkt, som i denna del intagits av såväl arméförvaltningens fortifikationsdepartement som statskontoret, är jag för min del av den uppfattningen, att någon sådan skillnad icke lämpligen bör göras. Där omständigheterna i övrigt äro sådana, att förutsättningar för befrielse från återbetalningsskyldighet anses föreligga, torde följaktligen redan erlagda belopp böra till kommunen återställas. Jag vill emellertid här framhålla att, såvitt de i ärendet tillgängliga uppgifterna utvisa, de redan restituerade skattebeloppen endast beträffande Karlsborgs socken synas vara av den storlek, att deras återbetalande till kommunen skäligen lärer ifrågakomma,

De siffror, som kunnat vinnas vid den av fortifikationsdepartementet och marinförvaltningen verkställda utredningen, äro, såsom förut framhållits, till stor del allenast approximativa. Vid sådant förhållande är det för närvarande icke möjligt att taga slutlig ställning till frågan, vilka kommuner böra erhålla befrielse. Den lämpligaste anordningen synes därför vara, att Kungl. Maj:t erhåller riksdagens bemyndigande att på framställning av vederbörande kommun efter prövning i varje särskilt fall medgiva befrielse.

Fortifikationsdepartementet och marinförvaltningen hava uttalat, att i händelse av ett efterskänkande av kronans fordringar ersättning bör beredas de anslag å fjärde huvudtiteln, från vilka utskylderna gäldats. I likhet med statskontoret finner jag tillräcklig anledning icke föreligga för vidtagande av en dylik åtgärd.

Beträffande de belopp, som icke blivit till staten återbetalade, erfordras under sådana förhållanden icke för den ifrågasatta befrielsens genomförande något anslag å riksstaten. Vad angår sådana belopp, som av vederbörande kommun till kronan restituerats, torde dessa, i den mån de anses böra återbetalas, lämpligen kunna gäldas av det extra förslagsanslag, som under sjunde huvudtiteln plägar uppföras till gäldande av staten åliggande kommunala och andra utskylder. Härtill torde riksdagens medgivande böra utverkas.»

Utskottet, som funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag, får alltså hemställa,

Utskottets
yttrande.

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att på framställning av kommun efter prövning i varje särskilt fall i enlighet med de grunder, chefen för finansdepartementet i statsrådsprotokollet över finansärenden den 19 mars 1930 angivit, medgiva befrielse från återbetalning av de för vissa försvarsverket tillhörande fastigheter erlagda utskylder för åren 1921—1928 eller, där dylika utskylder blivit till staten återbetalade, bereda kommunen ersättning för vad kommunen sålunda utgivit; samt

b) medgiva, att de utgifter, som härav kunna föranledas, må bestridas från vederbörande förslagsanslag under sjunde huvudtiteln till staten åliggande kommunala och andra utskylder.

Stockholm den 6 maj 1930.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 136.